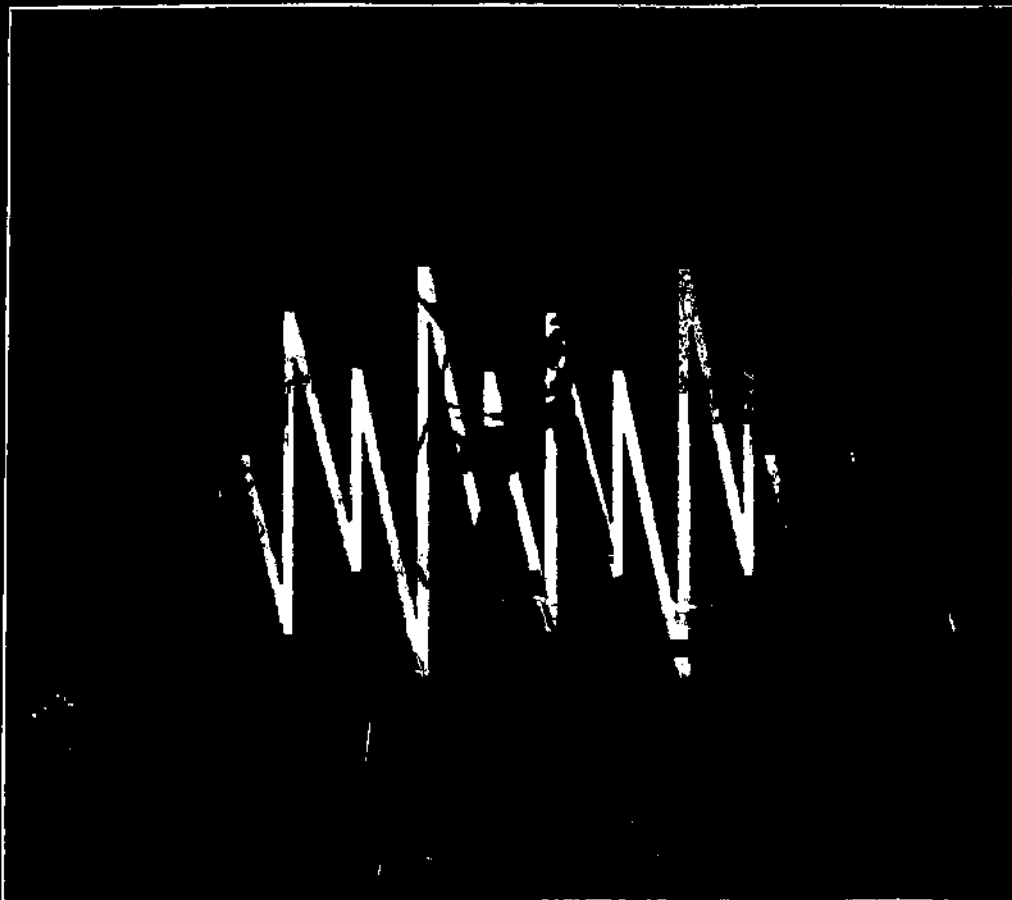

ISSN 1992-7908

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Науково-теоретичний журнал

1.2009

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

- 3 *Юрій Бріскін, Аліна Передерій, Марія Розторгуй*
Шляхи вдосконалення класифікації в паралімпійському пауерліфтингу
- 7 *Андрій Дяченко, Володимир Ярмошук*
Методика вдосконалення силового компонента спеціальної витривалості веслувальників із застосуванням спеціалізованого ергометра Дупо-Concept
- 13 *Андрій Колот*
Контроль швидкісно-силової підготовленості стрибунів потрійним у річному тренувальному циклі
- 17 *Роман Рибачок*
Удосконалення передстартової підготовки кваліфікованих боксерів
- 22 *Ольга Холодова, Володимир Савенков*
Взаємозв'язок показників змагальної діяльності кваліфікованих шорт-трековиків із кінцевим результатом

ВАЛЕОЛОГІЯ І РЕКРЕАЦІЯ. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

- 27 *Лілія Войчишин*
Лікування порушень постави із застосуванням кінезитерапевтичних та механотерапевтичних засобів
- 31 *Оксана Глиняна*
Комплексна фізична реабілітація після тотального ендопротезування кульшового суглоба
- 35 *Валентина Єрмолова*
Витоки олімпійської освіти, її місце у напрямках діяльності Міжнародного олімпійського комітету та інших міждержавних організацій
- 40 *Елена Лазарева, Франсуаза Фаваз*
Коррекция статического стереотипа у больных остеохондрозом после миниинвазивных операций в поясничном отделе позвоночника
- 45 *Ігор Макущенко, Володимир Пристинський*
Освітньо-валеологічна спрямованість фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку
- 49 *Ольга Марченко, Андрій Клімцов*
Зміна тонусу м'язів нижніх кінцівок у дітей, хворих на церебральний параліч, під впливом фізичної реабілітації
- 52 *Али Смади*
Особенности патогенетических и патофизиологических механизмов закрытой позвоночно-спинномозговой травмы поясничного уровня и их влияние на построение программ физической реабилитации
- 58 *Леонід Сергієнко*
Понятійний апарат теорії рухових здібностей

"Теорія і методика фізичного виховання і спорту" — науково-теоретичний журнал для спеціалістів у галузі фізичного виховання і спорту — наукових працівників, викладачів вузів, тренерів, докторантів, аспірантів, студентів, спортсменів.

Науковий консультант
В.М. Платонов, д-р пед. наук

Головний редактор
Ю.М. Шкрєблій, д-р наук з фіз. виховання і спорту

Заступник головного редактора
О.В. Андрєєва, канд. наук з фіз. виховання і спорту

Редакційна колегія:
М.М. Булатова, д-р пед. наук
Л.В. Волков, д-р пед. наук
В.І. Воронова, канд. пед. наук
В.В. Гамалій, канд. пед. наук
В.М. Гордієнко, д-р мед. наук
Л.О. Драгунов, канд. пед. наук
М.В. Дутчак, канд. пед. наук
А.Ю. Дяченко, д-р наук з фіз. виховання і спорту
С.С. Єрмаков, д-р пед. наук
В.М. Ільїн, д-р біол. наук
В.О. Кашуба, д-р наук з фіз. виховання і спорту
Г.В. Коробейніков, д-р біол. наук
К. Коханович, д-р наук з фіз. виховання і спорту
Т.Ю. Круцевич, д-р наук з фіз. виховання і спорту
В.М. Левенець, д-р мед. наук
Г.А. Лісенчук, д-р наук з фіз. виховання і спорту
О. К. Марченко, канд. пед. наук
Ю.П. Мічуда, канд. екон. наук
С.А. Олійник, д-р біол. наук
І. І. Пархотік, д-р мед. наук
С. Савчин, д-р наук з фіз. виховання і спорту
М.М. Філіппов, д-р біол. наук
Л.Г. Шахліна, д-р мед. наук
О.А. Шинкарук, канд. пед. наук

Витоки олімпійської освіти, її місце у напрямках діяльності Міжнародного олімпійського комітету та інших міждержавних організацій

Резюме

Представлено аналіз витоків олімпійської освіти та роль міжнародних організацій у ефективності її реалізації.

Summary

The analysis of Olympic education roots and role of international organizations in efficiency of its realization are described.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій, зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Глобалізація, зміни технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль прогресу [8].

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті визначила одним із найважливіших принципів освіти її гуманістичний характер, реалізацію права молоді на вільний вибір поглядів і переконань. З переходом української освіти на новий зміст, структуру та 12-річний термін навчання пріоритетними напрямами процесу освіти та виховання дітей і учнівської молоді постають виховання громадянина України та новоєвропейського співтовариства на засадах гуманізму, духовно та фізично зрілої, всебічно розвиненої, відповідальної, толерантної особистості, здатної самостійно мислити і використовувати набуті знання та соціальний досвід людства; формування фізичної культури особистості учнів із урахуванням їхніх індивідуальних здібностей, стану здоров'я та мотивації; відродження традицій та обмін цінностями національної та світової культури [8].

Однією з ефективних систем роботи загальноосвітнього навчального закладу, здатного реалізувати ці напрями на сучасному етапі української освіти, може стати олімпійська осві-

та. Фізкультурно-спортивна діяльність, яка лежить в основі цієї освіти, дасть змогу виховати дитину психічно і фізично здоровим патріотом, працездатним, толерантним, законослухняним, який у повсякденному житті дотримується правил чесної гри [4]. Філософія олімпізму покликана допомогти дитині знайти правильний шлях у пошуку особистої досконалості, щоб стати особою, здатною зробити позитивний внесок у розбудову суспільства.

У полі зору Міжнародного олімпійського комітету (стаття 31 Олімпійської Хартії) [10] постійно перебуває проблема впровадження олімпійської освіти: поширення знань про олімпізм, історію давньогрецьких і сучасних Олімпійських ігор, принципи та ідеали сучасного спорту, місце олімпійського спорту в системі виховання й освіти, його зв'язку з іншими явищами суспільного життя, теорії та практики підготовки й змагальної діяльності спортсменів тощо. Питання олімпійської освіти вперше були підняті ще у 1897 р. на Сесії МОК у Гаврі та надалі відображалися в рішеннях Олімпійських конгресів (Варна, 1973; Баден-Баден, 1981; Париж, 1994), нормативних документах таких міжнародних організацій, як ЮНЕСКО, Міжнародна олімпійська академія, Рада Європи та ін.

Соціально-педагогічний аспект олімпійської освіти як педагогічний феномен, розроблений П'єром де Кубертеном, розглядався вченими Ю. М. Чернецьким (1991), В. І. Столяровим (1995), В. С. Родіченко (1998), J. F. Sa-

maranch (1989). Багатогранність цього аспекту дозволяє виділити його окремі напрями:

- як засіб спортивно-гуманістичної освіти, виховання та навчання дітей і молоді (Столяров, 1989; Baskau, 1987; Ісаєв, 1998; Булатова, 1998; Антіпова, 2001; Броніковський, 2006; Петлеваний, 1997; Контаністов, 2001; Полікарпова, 2003);

- як ідея всебічної гуманітарної освіти, особистісної самореалізації (Müller, 1996);

- як фактор формування взаєморозуміння між народами (Georgiadis, 1995);

- як фактор гармонізації олімпійського руху в цілому (Родиченко, 1996);

- як засіб формування здорового способу життя (Волков, 2004; Пангелова, 2004; Москаленко, 2005);

- як основа професійної підготовки фахівців галузі фізичного виховання та спорту (Маноласкі, 2002; Баяров, 2004; Платонов, 1998; Булатова, 1998; Сучілін, 1995; Столяров, 1998).

Зазначені положення обумовлюють актуальність проблеми та її соціальну значущість.

Дослідження виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичного культури і спорту на 2006—2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 1.1.1 "Система олімпійської освіти в середньоосвітніх навчальних закладах" (номер держреєстрації 0105U001389).

Мета дослідження — здійснити теоретичний аналіз спеціальної наукової літератури і визначити витоки олімпійської освіти, її місце у напрямках діяльності Міжнародного олімпійського комітету та інших міждержавних організацій.

Методи дослідження: методи концептуально-порівняльного та структурно-системного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Значна увага до проблем олімпійської освіти наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття стала одним із помітних проявів оновлення процесів міжнародного олімпійського руху. Підтвердженням цьому слугують слова Хуана Антоніо Самаранча, який зазначає, що зусилля з олімпійської освіти, розширення знань молоді про численні складові олімпійського руху є особливо своєчасними.

Російський науковець В. В. Столбов (1966) відмічає, що П'єр де Кубертен заклав початок науковому обґрунтуванню спеціального предмета, який він назвав "спортивна педагогіка". Цю дисципліну він вважав наукою про фізичну освіту і виховання молоді через спорт. Тим самим Кубертен передбачив олімпійську освіту і виховання підростаючого покоління, яке з'явилося пізніше. Його думку поділяє і професор В. І. Столяров (2007), який відмічає, що результат діяльності Кубертена — концепція "спортивної педагогіки", а потім "олімпізму" і "олімпійської педагогіки". Олімпійські ігри і спорт у цілому Кубертен розглядав як засіб вирішення педагогічних завдань, практичної реалізації реформи освіти, метою якої було вдосконалення людини, людських відносин. Головна мета олімпійського руху, на думку Кубертена, полягає в тому, щоб на основі свідомої, цілеспрямованої та скоординованої діяльності, з одного боку, всебічно сприяти реалізації у спорті і через спорт гуманістичних ідеалів і цінностей, а з іншого — протидіяти його антигуманному використанню.

Професор В. М. Платонов (2004) відмічає, що незважаючи на те, що вперше про олімпійську освіту йшла мова у кінці ХІХ ст. (у 1897 р. на сесії МОК у Гаврі), його витоки належить шукати у Стародавній Греції.

Як зазначає Войцех Ришковський, в Афінах протягом кількох століть реалізувався прин-

цип виховання вільного громадянина, який здійснював свої цілі через громадські установи. Тілесне виховання розглядалось як умова, що забезпечує повноцінну діяльність громадянина. Призначення античної гімнастики було в тому, щоб гарантувати відповідність між думками та діями, поведінкою і приписами, словом та вчинком [14].

Ідею античного фізичного виховання Ф. Ніцше (1994) вбачав у тому, щоб кожна здібність повинна розвиватися у боротьбі — так вчить еллінська народна педагогіка... Кожний афінянин, наприклад, мусив настільки розвивати змаганням своє "Я", щоб він міг приносити Афінам найбільшу користь і найменшу шкоду. То не було чистолюбством до безмежності: про благо свого рідного міста думав юнак, коли він змагався з бігу, у метанні або співі; богам свого міста присвячував він вінець, яким його вшановував суддя. Кожний грек з дитинства відчував бажання брати участь у змаганнях міст, бути знаряддям на благо свого міста... Якщо ж ми усунемо змагання з грецького життя, на нас зразу ж чекає догомерівська прірва зі страшною дикою ненавистю та прагненням знищення [9].

Дослідник системи виховання Стародавньої Греції А. І. Марру вважає, що спорт для греків — не просто визнана розвага, його сприймають як доволі серйозне заняття, тісно пов'язане з гігієною та медициною, а також з естетикою та етикою. Таким чином, фізичне виховання залишається одним із суттєвих аспектів культурного життя [7].

Широковідомі вчені В. М. Платонов та С. І. Гуськов звертають увагу на те, що на інтенсивний розвиток спортивних змагань у Стародавній Греції великий вплив чинив важливіший елемент буття і культури стародавніх греків — агоністика, змагальний принцип, який реалізувався в усіх сферах життя (труді, мистецтві, спорті) з метою до-

сягнення найкращих результатів, визнання, прославлення сфери діяльності, примноження особистого престижу і слави міст-держав [12].

Прагненням до фізичного і духовного вдосконалення було пронизано все буття Стародавньої Греції. Саме в таких умовах людину навчали вірити в себе, в свої сили і можливості, у найвищі цінності життя.

Життєвим кредо стародавніх греків було гармонійне поєднання тіла, духу та розуму. І тут доречно згадати мудрі слова, викарбовані на скелі в Стародавній Елладі: "Якщо хочеш бути сильним — бігай, хочеш бути красивим — бігай, хочеш бути розумним — бігай".

Науковці Г. Алексєєнко та В. Морозов (2001) відмічають, що освіта молоді в античні часи базувалась на всебічній програмі, яка сприяла фізичному і духовному розвитку. З огляду на це роль палестр і гімнасій була вирішальною у формуванні характеру і духу всіх античних Ігор. Щоденні розумові та фізичні вправи, інтелектуальні та артистичні змагання — все це приводило до усвідомлення збалансованого розвитку [1].

Ініціатору відродження сучасних Олімпійських ігор П'єру де Кубертену імпонували погляди стародавніх греків на систему виховання, проведення різноманітних змагань, головними з яких були Олімпійські ігри. В античній спадщині Кубертена передусім приваблювала, як він наголошував, одна із найкращих особливостей грецької цивілізації: участь м'язів у роботі з морального розвитку. Саме це він і мріяв відродити, намагаючись наповнити неоолімпізм насамперед моральним, духовним змістом [15].

Він прагнув перенести в сучасний світ найкращу спадщину античної системи виховання.

Пояснюючи сутність відродження Олімпійських ігор, П'єр де Кубертен зазначав: "Наша мета — відродити інститут, що пе-

ребує в цілковитому забутті багатьох віків. Значення спорту зростає з кожним роком. Його роль у сучасному світі так само значна, якою була за античності. Народжуються види спорту з новими характеристиками, вони інтернаціональні й демократичні, а отже, відповідають ідеалам і потребам нашого часу". Водночас він застерігав: "... за наших днів, як і в минулому, їхній вплив може бути і позитивним, і негативним, що залежить від їх використання та напрямів розвитку. Спорт може збуджувати як найбагродніші, так і найбільш упосліджені почуття. Він може розвивати безкорисливість і зажерливість, може бути великодушним і зрадливим, мужнім і відрадливим. Урешті, він може використовуватись для зміцнення миру або для приготувань до війни". Він вважав, що "високі почуття, прагнення до безкорисливості й великодушності, дух лицарства, сильна енергія і мир є чільними потребами сучасних демократичних держав..." [6].

Своє бачення призначення спорту й олімпійського руху в сучасному світі П'єр де Кубертен висловив у поетичній формі у своєму безсмертному творі "Ода спорту".

Ідеали, які становили основу олімпійського спорту Стародавньої Греції, а саме, синтез розумової та фізичної досконалості, вічні й привабливі для людства. Саме боротьба за ці ідеали не тільки дозволила відродити Олімпійські ігри, а й зробила олімпійський рух винятково популярним явищем, що охоплює всі континенти і країни, свого роду феноменом суспільного життя світового співтовариства [3].

Одним з основоположних принципів олімпійського руху є визначення олімпізму як життєвої філософії, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле якості тіла, волі й розуму. Поєднуючи спорт з культурою та освітою, олімпізм прагне створити такий спосіб життя, який базувався б на радощах, здобутих через зу-

силля, освітніх цінностях добро-го прикладу та повазі універсальних етичних принципів [10].

Дослідження таких науковців як В. А. Бережний, С. М. Філь, А. М. Попов, И. Маляренко, Д. Данилов, В. И. Столяров, О. В. Васильєва, В. Б. Барабанова свідчать про те, що П'єр де Кубертен був упевнений в тому, що олімпізм намагається сконцентрувати в єдиному промені всі принципи, що сприяють досконалості людини... Культ зусилля, змагання на межі ризику, любов до Батьківщини, благородство, дух лицарства, контакти з живописом і літературою — все це є фундаментом олімпізму.

Перші кроки до здійснення мрії Кубертена були зроблені, коли у 1896 р. світ знову отримав величезне спортивне дійство — Олімпійські ігри.

Водночас, підводячи підсумки І Олімпійських ігор сучасності й готуючись до Олімпійського конгресу у Гаврі, П'єр де Кубертен із сумом зазначав: "В Афінах всі зусилля було зосереджено на організації спортивних змагань в історичному контексті. Не було ні конгресу, ні конференції, ні ознак моральної або виховної мети" [6].

Перші спроби поєднати освіту із сучасним олімпійським рухом відбулися на Олімпійському конгресі у Гаврі (1897), який був скликаний МОК для вивчення та обговорення проблем гігієни, педагогіки, історії фізичних вправ та інших наукових дисциплін, які мають безпосереднє відношення до фізичного виховання і спорту. І не дивно, що його гаслом було "Відродження єдності тіла, волі та думки".

П'ятий Олімпійський конгрес, що відбувся у 1913 р. у Лозанні, проходив під гаслом утвердження спорту як універсального засобу досягнення єдності фізичного, інтелектуального, мораль-

ного та естетичного розвитку особистості [11].

В. І. Столяров (2002) відмічає, що у розумінні виховних завдань олімпійського руху Кубертен орієнтувався насамперед на гуманістичну ідею необхідності гармонійного розвитку особистості.

Кубертен був упевнений у тому, що олімпійський рух може стати школою виховання шляхетності та моральної чистоти, так само як фізичної витривалості і сили, сприяти не тільки фізичному вдосконаленню, а й гармонійному розвитку дорослої людини. Він наполягав на тому, що олімпійський рух передбачає загальне спортивне виховання, яке доступно всім і характеризується мужністю й лицарським духом і у сукупності з естетичними та літературними заняттями є рушійною силою національного життя й осередком громадянськості.

Бачення Кубертенем цієї місії олімпійського руху закріплено у статті 31 Олімпійської хартії МОК, яка зазначає, що НОК повинні пропагувати на національному рівні основоположні принципи олімпізму і сприяти поширенню олімпізму у навчальних програмах з фізичного виховання і спорту в школах та ВНЗ. НОК сприяють створенню організацій, діяльність яких присвячена олімпійській освіті [10].

На XI Олімпійському конгресі (1981 г.) В.Г. Смирнов, тодішній перший віце-президент МОК, висловив занепокоєння з приводу того, що, на жаль, із часом саме проведення Ігор стало сприйматися як первісна та єдина мета олімпізму. Проголошені Хартією завдання виховання молодого покоління, всесвітнє поширення олімпійських принципів стало підпорядкованим [13].

Критичні зауваження, що прозвучали на IX Олімпійському конгресі, були враховані. Олімпійське виховання, посту-

пово набуває все більш важливого значення. Це знайшло відображення у резолюції третьої сесії Міжурядового Комітету з фізичного виховання і спорту при ЮНЕСКО від 1983 р., згідно з якою всі держави-учасники Комітету повинні внести і посилити викладання олімпійських ідеалів у школах і навчальних закладах відповідно до їх власної системи освіти [5].

Для реалізації програми поширення ідей олімпізму на національному рівні в 1994 р. за підтримки президента МОК Хуана Антоніо Самаранча було створено Керівний комітет проекту всесвітньої кампанії "Національні олімпійські комітети в дії: поширення олімпійських ідеалів через систему освіти".

На ювілейному XII Олімпійському конгресі в Парижі (1994 г.), який увійшов в історію як "Конгрес єдності", Х. А. Самаранч зазначив, що олімпійська освіта повинна здійснюватись на всіх рівнях суспільства і на всіх національних мовах [16].

Російський науковець В. С. Родіченко (1997) відмітив, що головною парадигмою Паризького конгресу порівняно з попередніми конгресами, стала олімпійська освіта сучасного суспільства. Тому цілком природно і закономірно, що у заключному документі Конгресу зафіксовано, що поширення етичних, культурних і виховних цінностей олімпізму повинно бути інтенсифіковано всіма учасниками олімпійського руху. Зважаючи на прийняття Конгресом важливих рішень відносно олімпійської освіти, його можна вважати справжньою точкою відліку оновлення олімпійської освіти.

Підтвердженням уваги міжнародної спільноти до зазначеного питання стала декларація Міжнародного форуму "Молодь — Наука — Олімпізм" (1998), яка звернула увагу на подальшу розробку та впровадження в життя олімпійської освіти як важливого засобу залучення дітей і молоді до духовно-моральних ідеалів

олімпізму, гуманістичних цінностей сучасної культури, посилення їх реальної орієнтації на ідеали олімпізму в дусі принципів "Фейр Плей".

Надзвичайна 110-а сесія МОК, яка відбулась у Лозанні (11—12 грудня 1999 р.), прийняла низку рішень відносно реформування МОК і міжнародного олімпійського руху. Водночас було ухвалено рішення про посилення підтримки успішної освітньої діяльності Міжнародної олімпійської академії, а також регіональних і національних олімпійських академій.

Президент МОК Жак Рогге (2004) зазначав, що олімпійський рух розглядає освітнє значення спорту як засіб створення і поглиблення істинного взаєморозуміння між народами в усьому світі. Міжнародний характер олімпійського руху дозволяє поширювати олімпійські цінності у світовому масштабі. Підтвердженням тому став Всесвітній форум "Освіта і спорт на служінні олімпізму", який відбувся у Барселоні 2004 р. У резолюції настійно рекомендувалося всім Національним олімпійським комітетам подвоїти свої зусилля, присвятивши їх більше, ніж будь-коли, пропаганді та поширенню світової культури, взаєморозуміння, взаємної поваги різних цивілізацій людства, універсальної етики і духу справедливої гри в рамках роботи програм із превентивної олімпійської освіти; відігравати активну роль у процесі впровадження олімпійської освіти в школах та інститутах відповідних країн та підтримки ініціатив Комісії МОК з питань культури і олімпійської освіти.

Кубертенівське бачення спортивної педагогіки знайшло відображення й у резолюції 52-го пленарного засідання ООН, яке прийняло рішення оголосити 2005 рік Міжнародним роком спорту та фізичної освіти через сприяння освіти, здоров'ю, розвитку і миру.

Питанням поширення гуманістичних ідеалів і принципів

олімпізму був присвячений Конти-
нентальний семінар "Олімпійська освіта, виховання, здоровий спосіб життя, соціальна адаптація", який проходив під патронатом Міжнародного олімпійського комітету 2007 р. у Києві. Як відмічає професор М. М. Булатова, він став дієвим поштовхом для пошуку інноваційних підходів до розвитку олімпійського руху та пропаганди ідей олімпізму [2].

Висновки

• Аналіз літературних джерел та результатів досліджень науковців свідчить про те, що олімпійська освіта бере свої витoki у Стародавній Греції.

• Сучасна олімпійська освіта — результат діяльності Кубертена щодо створення концепції "спортивної педагогіки", а потім "олімпізму" й "олімпійської педагогіки".

• Олімпійська освіта наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття є одним із важливих напрямів діяльності Міжнародного олімпійського комітету, національних олімпійських комітетів. В умовах сьогодення питання її реалізації стоять перед державними установами та організаціями держав світової спільноти, що причетні до освіти, фізичної культури та спорту.

Перспективи подальших досліджень із даного напря-

му. Плануються дослідження вивчення стану організації олімпійської освіти в Україні та за її межами з метою розробки ефективних форм і методів інтеграції олімпійської освіти у систему навчально-виховного процесу школярів України.

1. Алексеев Г. Некоторые воспитательно-образовательные аспекты олимпизма и пути гуманизации современного спорта / Г. Алексеев, В. Морозов // У Международной научной конгресс "Олимпийский спорт и спорт для всех". — Минск, 2001. — С. 62.

2. Булатова М. М. Олимпийская академия Украины: приоритетные направления деятельности / М. М. Булатова // Наука в олимпийском спорте. — 2007. — № 2. — С. 4.

3. Булатова М. М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України / М. М. Булатова, В. М. Ермолова. — К.: Олімп. л-ра, 2007. — 44 с.

4. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования / К. Георгиадис // Наука в олимпийском спорте. — 2007. — № 2. — С. 15—16.

5. Заключительный доклад "Роль физического воспитания и спорта в подготовке молодежи". Первая Международная конференция министров и руководящих работников, ответственных за физическое воспитание и спорт, Штаб-квартира ЮНЕСКО 5—10 апреля 1976. — Париж: ЮНЕСКО, 1976.

6. Кубертен П'єр де. Олімпійські мемуари / П'єр де Кубертен. — К.: Олімп. л-ра, 1997 — 178 с.

7. Марру А. И. История воспитания в античности (Греция) / А. И. Марру. — М.: Греко-латинский кабинет, 1998. — 425 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті (Указ Президента України від 17.04.02 № 347/2002) // Дошкільне виховання. — 2002. — № 7. — С. 4—9.

9. Ницше Ф. Философия в трагическую эпоху. / Ф. Ницше. — М.: "Reel — book", 1994. — 416 с.

10. Олимпийская хартия; пер. с англ. — М.: Советский спорт, 1996. — 96 с.

11. Олимпийская энциклопедия / гл. ред. С. П. Павлов. — М.: Сов. энцикл., 1980. — 415 с.

12. Платонов В. Н. Олимпийский спорт / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. — К.: Олимп. л-ра, 1994. — 493 с.

13. Родиченко В. С. Олимпийская идея для России / В. С. Родиченко. — М.: Советский спорт, 1998. — 152 с.

14. Ришковски Войцех. Принципы проектирования региональной и локальной систем организации физического воспитания школьников: дис. ... доктора наук по физ. воспитанию и спорту; 24.00.02. / Ришковски Войцех. — К., — 2002. — 392 с.

15. Суник А. Б. О генезисе неололимпизма и современном олимпийском движении / А. Б. Суник // Теория и практика физ. культуры. — 1994. — № 8. — С. 14.

16. Samaranch Juan Antonio // Centennial Olympic Congress. Report Congress of Unity. — IOC, 1994. — P. 64.